

ผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ จังหวัดสกลนคร¹

Impact of water source restoration project on community

at Nong Lat Kwai, Ban Na Tae, Sakhon Nakhon

กชพร รักษาสัตย์²

บทคัดย่อ

ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบในด้านแหล่งน้ำ ชุมชนมีแหล่งน้ำที่มีระบบบริหารจัดการการกระจายสู่พื้นที่เกษตรกรรมได้ดีขึ้น ทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับทำนา ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงมีผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น มีแหล่งจับสัตว์น้ำเพิ่มรายได้ แม้ว่าการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายไม่สามารถป้องกันและบรรเทาปัญหาน้ำท่วมได้เท่าที่ควรในฤดูฝน ในด้านสังคม ผลของโครงการฯ มีส่วนทำให้คนในชุมชนร่วมมือกันดูแลแหล่งน้ำหนองลาดควาย มีความสามัคคีกันมากขึ้น ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อยลดลง ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีแหล่งน้ำสำหรับเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ พื้นที่โดยรอบแหล่งน้ำหนองลาดควายเกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามขึ้น เกิดป่าใหม่ทดแทนป่าไผ่เดิมก่อนการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพนิเวศของผืนป่า ทำให้สัตว์ป่ามีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และสร้างความสมดุลทางธรรมชาติต่อไป

Abstract

The result revealed the outcome of the project; Water source has progressed from well-management system provided wider and adequate of water source channel to local farmer. Economic, the project has helped raising the micro economy of community, having more product/income from farming and fishery. Although, there still water deluge problem on rainy season. On social, the result after the project was done local people started helping each other taking care of Water Source Restoration Project at Nong Lat Kwai led to harmony between people from different community and even decreased the number of burglaries. On Environmental, found a lot of changing; the community had better condition of aquaculture industry, surrounding water source area having beautiful landscape, new forest replaced an old bamboo forest which led to adaptation of animals to the new ecosystem of the forest and keep balancing the nature further.

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระเรื่อง ผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ จังหวัดสกลนคร

² นิสิตปริญญาโท โครงการทวีปริญญาโท หลักสูตรทวีปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ชุ่มน้ำหนองลาดควาย ตั้งอยู่ที่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำลักษณะหนองบึง ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยาและสังคมในระดับท้องถิ่นมาหลายชั่วอายุคน แต่ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำดังกล่าวมีสภาพเสื่อมโทรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยาและระบบนิเวศและเกิดปัญหาการตื้นเขินของแหล่งน้ำ ส่งผลให้ระบบนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำเสื่อมลง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบให้กรมทรัพยากรน้ำดำเนินการเร่งรัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำตามโครงการและการกู้เงินสำหรับโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและระบบขนส่งทางถนน ระยะเร่งด่วน : มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ ระยะที่ 2 ให้เป็นไปอย่างถูกต้องทาง สามารถใช้เป็นแหล่งเก็บน้ำและเป็นแหล่งรวมพันธุ์พืชและสัตว์ประจำถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

จากปัญหาดังกล่าวกรมทรัพยากรน้ำโดยสำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำจึงได้กำหนดแนวทางการวางโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟู เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำและช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในเขตอำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร อีกทั้งให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ประกอบกับกรมทรัพยากรน้ำมีนโยบายในการบริหารจัดการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรมอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ประชาคมเครือข่ายภาคเอกชน ตลอดจนทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งการดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายเป็นไปตามความต้องการของประชาชนและชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้การบริหารจัดการอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาและแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนครที่ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์แล้วแต่ยังไม่ได้มีการติดตามประเมินผลโครงการ

คำถามการวิจัย

ผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนครเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

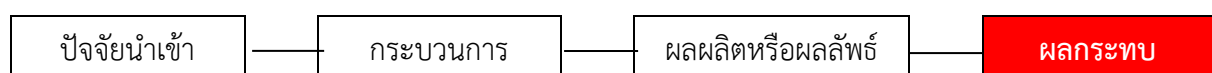
1 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการแปลงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายซึ่งอาจเป็นกฎหมาย หรือคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีให้เป็นแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการจัดหาทรัพยากรต่างๆ เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2 แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ ของ Bertalanffy, L. von. (1969) การวิเคราะห์ระบบ เป็นขั้นแรกของการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อให้มีระบบการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ เพราะพัฒนาการคือการปรับปรุง เพื่อให้สภาพที่มีปัญหาอยู่หมดไป หรือเหลือน้อยลงตามศักยภาพของทรัพยากร และข้อจำกัดที่มีอยู่ ให้เกิดความสมดุลของโครงสร้างและองค์ประกอบต่างๆ ในระบบ จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบ

3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการโดยใช้แบบซิป (CIPP Model) ของ Stufflebeam, D. L. (1983) เป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

4 แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการ การติดตามการประเมินจะช่วยให้ผู้บริหารงาน/โครงการทราบว่าการทำงานเป็นไปตามแผนหรือไม่ มีความก้าวหน้า มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะได้แก้ไขปัญหาลงมือ และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารได้ทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบความเหมาะสมของการดำเนินงานและการบรรลุความสำเร็จของงาน/โครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ซึ่งประกอบด้วย ผลกระทบด้านแหล่งน้ำ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ศึกษาเปรียบเทียบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายต่อชุมชนบ้านนาแต่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร ได้รับผลกระทบอะไรบ้าง ไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ 4 ข้อ คือ (1) เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้สำหรับพื้นที่เกษตรกรรม (2) เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้สำหรับการอุปโภค-บริโภค (3) เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยในพื้นที่โครงการ

(4) เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด และใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของโครงการฯ อาจเป็นผลต่อเนื่องมาจากผลผลิตที่ได้ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในมิติต่างๆ ด้านแหล่งน้ำ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลที่ได้จากกรดำเนินโครงการและการใช้ประโยชน์โครงการที่เกิดกับคนในชุมชนบ้านนาแต่และคนที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านนาแต่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. หน่วยที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาครัวเรือนของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร และพื้นที่ใกล้เคียง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ(Quantitative Research) เก็บข้อมูลจากครัวเรือนของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร และพื้นที่ใกล้เคียง โดยแหล่งข้อมูลประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการแจกแบบสอบถามให้กับ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านนาแต่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนครแบบสอบถามประกอบไปด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และผลกระทบของการปรับปรุงแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร บันทึกของโครงการบันทึกของหน่วยงาน วารสาร ตำรา บทความ อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานประกอบการเขียนงานวิจัย

3. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาการประเมินผลของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร โดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 2,669 ครัวเรือน และส่วนที่ 2 ผู้นำชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณและพื้นที่ใกล้เคียงโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร จำนวน 2 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากกล้า จังหวัดสกลนคร แต่เนื่องด้วยประชากรมีจำนวนมากและไม่สามารถทราบถึงจำนวนที่แท้จริง โดยใช้สูตร Taro Yamane (Taro Yamane, 1967) ในการคำนวณ โดยมีระดับความเชื่อมั่นไม่เกิน 95% และ มีค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 348 ครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวอย่าง จำนวน 350 ครัวเรือน แต่เนื่องด้วยช่วงเวลาในการศึกษาวิจัยอยู่ในช่วงเกิดโรคระบาดของไวรัส COVID-19 ทำให้เป็นอุปสรรคในการวิจัย จึงมีข้อจำกัดในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งไม่สามารถได้รับความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลได้ทันเวลา ทำให้การเก็บ

รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามไม่เป็นไปตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามที่เก็บได้จริงมีจำนวน 200 ครั้วเรือน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร ตอนที่ 2 ผลกระทบที่ได้จากการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ SPSS (Statistical Package for Social Sciences) ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบการบรรยายลักษณะทั่วไปของข้อมูลที่เก็บรวบรวม ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ระดับความคิดเห็นแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ หรือ Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. หรือ Standard Deviation) โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง

ผลการวิจัย

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 และเพศหญิง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 มีอายุในช่วง 41 - 50 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ซึ่งมีสถานภาพสมรส จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน จำนวน 51 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.5 เนื่องจากประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 56 จึงมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 92.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 162 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 81

2. การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำหนองลาดควายของชุมชนบ้านนาแต่

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ทราบว่ามีหน่วยงานของรัฐมาทำการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองควาย ร้อยละ 92 แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบว่ามีหน่วยงานของรัฐมาทำการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองควาย อยู่ร้อยละ 8 ทราบว่ามีหน่วยงานของรัฐเข้ามาทำการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองควาย พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 65 รับรู้จากประกาศจากผู้นำชุมชน รองลงมา ร้อยละ 14 รับรู้จากการประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน ร้อยละ 12.5 รับรู้จากคนในครอบครัว และเพื่อน และร้อยละ 8.5 ไม่ระบุแหล่งรับรู้ข้อมูล ตามลำดับ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ร้อยละ 31.4 ใช้ประโยชน์เป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้สำหรับพื้นที่เกษตรกรรม รองลงมา ร้อยละ 19.8 ใช้เป็นแหล่งจับสัตว์น้ำ และ ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำหนองควายเพื่อการอื่นๆ เช่น ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เคยใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบแหล่งน้ำทำนาปรัง ร้อยละ 15.6 ตามลำดับ

3. การร่วมอนุรักษ์แหล่งน้ำหนองลาดควายของชุมชนบ้านนาแต่

การร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.11$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ไม่เคยทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำหนองลาดควาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) รองลงมา คือ ดูแลบริเวณแหล่งน้ำไม่ให้ใครมาลุ่มล่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) คนในชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาด บริเวณและในแหล่งน้ำหนองลาดควาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$) คนในชุมชนไม่จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.06$) เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่างๆ คนในชุมชนจะช่วยกันทำความสะอาดให้คง สภาพเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.92$) คอยดูแลไม่ให้แหล่งน้ำตื้นเขิน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.91$) และที่น้อยที่สุดคือ คนในชุมชนช่วยกันปรับปรุงซ่อมแซมแหล่งน้ำถ้าเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ (ฝนตก น้ำท่วม ดินถล่ม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.85$) ตามลำดับ

4. ผลกระทบที่ชุมชนบ้านนาแต่ได้รับจากการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย

ผลกระทบในด้านแหล่งน้ำ ในชุมชนบ้านนาแต่ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.33$) เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ชุมชนมีน้ำเพียงพอในการอุปโภคบริโภคมากขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$) รองลงมา คือ แหล่งน้ำหนองลาดควายไม่ตื้นเขินอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.37$) แหล่งน้ำหนองลาดควายมีสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น มากมายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.28$) ชุมชนสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในพื้นที่การเกษตร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.18$) และชุมชนในพื้นที่แหล่งน้ำหนองลาดควายไม่เกิดอุทกภัย อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.15$) ตามลำดับ

ผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ ในชุมชนบ้านนาแต่ภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.93$) เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า แหล่งน้ำหนองลาดควายทำให้มีปลาไว้กินมากขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.17$) รองลงมา คือ ไม่เคยขาดแคลนน้ำใช้ในการเพาะปลูก อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.02$) แหล่งน้ำหนองลาดควายนี้ทำให้เพาะปลูก ได้มากขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.96$) ผลผลิตของเกษตรกรไม่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม อยู่ในระดับ น้อย ($\bar{x} = 1.95$) มีการใช้น้ำจากแหล่งน้ำหนองลาดควายนี้ในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.94$) คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเมื่อมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.84$) การเพาะปลูก ได้ผลผลิตมากขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 1.82$) และชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น อยู่ในระดับน้อย ที่สุด ($\bar{x} = 1.72$) ตามลำดับ

ผลกระทบในด้านสังคม ในชุมชนบ้านนาแต่ภาพรวม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.53$) เมื่อ พิจารณารายข้อพบว่า คนในชุมชนร่วมมือกันในการดูแลแหล่งน้ำหนองลาดควายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.06$) รองลงมา คนในชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.80$) คนในชุมชนมีความ ภูมิใจในการอยู่ร่วมกัน ปัญหาการลักเล็กขโมยน้อยลดลง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 2.78$) คนในชุมชนอยู่ ร่วมกันด้วยสงบ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.72$) คนในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้นและอากาศ ดีขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.45$) ชุมชนมีสถานที่สำหรับออกกำลังกาย อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.19$) ชุมชนมี สถานที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.16$) และทำให้น้ำไม่ท่วมในชุมชนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.10$) ตามลำดับ

ผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม ในชุมชนบ้านนาแต่ภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเภทและจำนวนสัตว์น้ำ พืชน้ำในแหล่งน้ำมากขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.31$) ชุมชนสะอาดน่าอยู่ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.25$) รองลงมา มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สะอาด อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.23$) อากาศในชุมชนดีขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.21$) สภาพชุมชนมีแหล่งน้ำสวยงาม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.19$) มีสัตว์อาศัยในชุมชนมากขึ้น อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.16$) ชุมชนมีภูมิทัศน์สวยงาม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.15$) และต้นไม้มากมีความร่มรื่นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.13$) ตามลำดับ

ผลกระทบของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควายที่มีต่อชุมชนบ้านนาแต่ จังหวัดสกลนคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านแหล่งน้ำ ($\bar{x} = 2.33$) เศรษฐกิจ ($\bar{x} = 1.93$) สังคม ($\bar{x} = 2.15$) สิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 2.20$) ทั้งหมด อยู่ในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับการดำเนินโครงการในอนาคต ควรถ่ายทอดความรู้ด้านนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้กับประชาชนเข้าใจ และรับทราบข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เป็นหลักเพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากการใช้แบบสอบถาม เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเสริม ข้อค้นพบเชิงปริมาณ และทำให้การวิจัยผลกระทบของโครงการมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาต่อยอดจากผลการศึกษาวิจัยนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อทำการวิจัยเพิ่มเติมในอนาคตดังต่อไปนี้

3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย เช่น ปัจจัยด้านการปลูกพืชของเกษตรกร และปัจจัยด้านการใช้น้ำในแหล่งน้ำหนองลาดควายที่เหมาะสมของเกษตรกร

3.2 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอื่นๆ ในจังหวัดสกลนครเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดทำโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย จังหวัดสกลนคร ให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรน้ำ. (2558). แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เล่มหลัก. กรุงเทพมหานคร : ผู้แต่ง
กรมทรัพยากรน้ำ. (2559). สำนักอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ. โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองลาดควาย.
กรุงเทพมหานคร.
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2563). ความเป็นมา. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.dwr.go.th/about_us.php?about_us_id=1
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
- ฉันทชนก กำปันทอง. (2554). การประเมินผลโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของรัฐในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สา
จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ธงชัย สันติวงษ์ และคณะ. (2542). พฤติกรรมบุคคลในองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). ทฤษฎีองค์การและการออกแบบ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิตา ชูโต. (2538). การประเมินผลโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เพมโปรดักชั่นส์.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2539). การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ปัทมา สุพรรณกุล. (2561). สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยด้านสาธารณสุข. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ และคณะ. (2540). การประเมินผลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในเขต
พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา, 135(112ก), 44.
- พิสนุ พองศรี. (2553). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ไพศาล หวังพานิช. (2533). หลักและวิธีการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: ประธานชน.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2549). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล. (2548). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตราจารย์. กรุงเทพ : บพิศการพิมพ์.
- ยุพิน อุปนวล. (2558). การประเมินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม
อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. สารนิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการ แนวคิดและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2540). การประเมินผลโครงการวิจัยประเมิน. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พริ้นท์.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 112 ก หน้า 44 วันที่ 28 ธันวาคม 2561
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- วรเดช จันทรศร. อ้างถึงใน ญรัฐา วิจินัยภาค. (2554). นโยบายสาธารณะ: แนวทางในการศึกษาแบบสห
วิทยาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ตุลา.

- ศิริรณิภา เสริมศรี. (2559). การประเมินผลโครงการฟื้นฟูบูรณะแหล่งน้ำเดิมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญห
ภัยแล้งและอุทกภัยปี 2554: กรณีศึกษา โครงการขุดลอก-ห้วยน้ำใสตอนบน.วิทยานิพนธ์.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศีลวัตร สิงห์มณี. (2551). การประเมินเพื่อพัฒนาโครงการหนองพันจันทร์โดยแบบจำลองซิปป์ใช้
(CIPP MODEL) ต.หนองพันจันทร์ อ.บ้านคา จ.ราชบุรี. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านจอมบึง
- ศุภนัยทดสอบและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษาและวิชาชีพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563, จาก [http://thachang-nyk.go.th/User Files/File/041158/
E006TT.pdf](http://thachang-nyk.go.th/User Files/File/041158/E006TT.pdf)
- สมคิด พรหมจ้อย. (2542). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: ออฟเซทอาร์ท ออโตเมชั่น.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บุ๊ค พอยท์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ.
พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2555). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ.
พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สมยศ นาวิการ. (2543). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ 1991.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2533). การเปรียบเทียบลักษณะและระดับปัญหาของบัณฑิตศึกษา
คณะครุศาสตร์ ที่ศึกษาด้วยวิธีต่างกัน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2541). วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สายหยุด ใจสำราญและคณะ. (2543). การพัฒนาองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสาร
และตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ. กรมทรัพยากรน้ำ. (2559). รายงานการติดตามประเมินผล
โครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาแหล่งน้ำ และบริหารจัดการน้ำ ปี 2556 - 2558.
- สำราญ มีแจ้ง. (2543). การประเมินโครงการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: นิธิแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2543). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาแต่. (2563). ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2563, จาก [http://www.nataesao.com/
index.php/component/content/article/17-2015-09-08-18-21-00/7-2015-09-13-03-35-53](http://www.nataesao.com/index.php/component/content/article/17-2015-09-08-18-21-00/7-2015-09-13-03-35-53)
- Alkin, M. C. (1969). Evaluation Theory Development. Lilinois: F. E. Peacock.
- Bertalanffy, L. von. (1969). General System Theory. New York: George Braziller, 39-40

- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York : Haper and Row.
- Stufflebeam, D. L. (1983). *The CIPP Model for Program Evaluation*. Boston : Kluwer - Nijhoff.
- Suchman, E. A. (1967). *Evaluative research: Principles and practice in public service and social action programs*. New York: Russell Sage Foundation.
- Taro Yamane. (1967). *Elementary Sampling Theory*, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.,
- Calr E., Van Horn And Donald S. Van Meter. (1976). *The Implementation of Intergovernmental Policy*, in Charles O. Jones, and Robert D. Thomas eds.,*Public Policy Making in a Federal System*. California: Sage Publication, Inc.
- William W. B. (1971). *Geography of a Revolution*. Cambridge, MA: Schenkman Publishing Co.
- Worthen, B. R. & Sanders, J. R. (1987). *Educational Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guideline*. New York: Longman Inc.